

۲۰۴۳۲۴۴
۰۰۰۰۰۰۰۰
۰۰۰۰۰۰۰۰

پیچش سیمین

پیچش‌های اسلیمی و ختایی
در هنر تذهیب و طراحی فرش

Pichesh-e Simin

Eslimi and Khattai Patterns
in the Illumination and
Carpet Designing

طرح و نقش: محمدرضا هنرور

Designs and Patterns: M.R. Honarvar

انتشارات پستول

هنرور، محمدرضا، ۱۳۵۴ - Honarvar, Mohammad Reza
 پیچش سیمین: پیچش‌های اسلیمی و ختایی در هنر تذهیب و طراحی فرش -
Pichesh-e Simin Eslimi and Khataei patterns in the illumination and
carpet designing
 طرح و نقش محمدرضا هنرور؛ ترجمه انگلیسی سونیا رضاپور
 تهران: یساولی، ۱۳۹۸/۱۳۶ ص: مصور (بخشی رنگی): ۲۹×۲۲ س.م.
 معرفی و شناخت هنرهای تزئینی ایران؛ ۱۱.
 فهرست‌نویسی بر اساس اطلاعات فیبا.
 978-964-306-039-8
 فارسی-انگلیسی/کتاب حاضر با عنوان "پیچش سیمین (گردش اسلیمی و ختایی
 در هنر تذهیب و طراحی فرش)" توسط یساولی در سال ۱۳۸۴ فیبا گرفته است.
 پیچش سیمین (گردش اسلیمی و ختایی در هنر تذهیب و طراحی فرش).
 ۱. اسلیمی ۲. Arabesques ۳. ختایی ۴. Khataei ۵. نقش‌های تزئینی --
 ایران ۶. Decoration and ornament -- Iran -- Themes, motives
 ۷. قالی و قالی‌بافی -- ایران -- طراحی ۸. Carpets -- Iran -- Design
 ۹. تذهیب ایرانی ۱۰. Illumination of books and manuscripts, Iranian
 الف. رضاپور، سونیا، ۱۳۴۸ - مترجم ب. Rezapour, Sonia
 ۷۴۵/۴ NK۱۵۷۵
 ۵۷۶۱۰۶۱ کتابخانه ملی ایران

پیچش سیمین
 پیچش‌های اسلیمی و ختایی در هنر تذهیب و طراحی فرش
 معرفی و شناخت هنرهای تزئینی ایران (۱۱)

طرح و نقش: محمدرضا هنرور
 ترجمه انگلیسی: سونیا رضاپور
 لیتوگرافی: نقش آفرین
 چاپ اول: ۱۳۹۸، ۲۵۰۰ نسخه، چاپ پدیدرنگ
 صحافی: جدی

ناشر: انتشارات یساولی
 تهران: خیابان انقلاب، بازارچه کتاب، طبقه زیرین.
 تلفن: ۶۶۴۶۱۰۰۳ نمابر: ۶۶۴۱۱۹۱۳

تهران: خیابان کریم خان، پلاک ۷۸، تلفن: ۸۸۳۰۰۴۱۵ نمابر: ۸۸۸۳۲۰۳۸
 شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۳۰۶-۰۳۹-۸

حق چاپ محفوظ

Pichesh-e Simin
Eslimi and Khataei Patterns in the Illumination and
Carpet Designing

© 2019 Yassavoli Publications, Tehran

Designs and Patterns: M.R Honarvar

English Translation: Sonia Rezapour

Bazaarcheh Ketab, Enqelab Ave., 1314663641, Tehran, Iran

Tel.: (9821) 66461003 Fax: (9821) 66411913

78, Karim Khan Ave., Tehran, Iran.

Tel.: (9821) 88300415 Fax: (9821) 88832038

www.yassavoli.com / www.yasavolishop.com

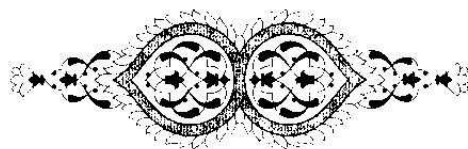
info@yassavoli.com

ISBN: 978-964-306-039-8

All rights reserved.

قیمت: ۲۵۰۰۰ تومان

Contents

فهرست

Foreword	5 ۴	 مقدمه
The Ensign (<i>Neshan</i>) Pattern	6 ۶	 طرح نشان
Medallion (<i>Toranj</i>) Pattern	11 ۱۱	 طرح ترنج
Roundel (<i>Shamseh</i>) Pattern	14 ۱۴	 طرح شمسه
Inscription (<i>Katibeh</i>) Pattern	44 ۴۴	 طرح کتیبه
Margin (<i>Hashiyeh</i>) Pattern	54 ۵۴	 طرح حاشیه
Vaghtreh, <i>Eslimi</i> and <i>Khatae</i> /Patterns ...	106 ۱۰۶	 طرح واگیره، اسلیمی و ختایی

www.ketab.ir

هنرهای تزئینی سنتی ایران، از تنوع و گستردگی فراوانی برخوردارند و همواره در طول تاریخ، تحولات متعددی را توسط هنرمندان صاحب سبک، توأم با اوج و فروود، پشت سر گذاشته‌اند. نگارگری، تذهیب، تشعیر، طراحی نقشه فرش، طراحی کاشی و پارچه، معرق و ... از مشهورترین نمونه‌های نام‌بردار در هنرهای تزئینی ایران‌اند که کتاب‌ها و مقالات متعددی در معرفی هر یک از آنها تاکنون به زیور طبع آراسته شده است. علیرغم چنین تنوع و گستردگی، درون مایه‌هایی مشترک در قریب به اتفاق این هنرها نشان می‌دهد که پیشینه‌ای واحد، و یا نزدیک به هم، در شکل‌گیری عناصر و نقوش مختلف این هنرها وجود داشته و دارد. از انواع گل و برگ که مشهورترین آن گل شاه عباسی است، تا بند اسلیمی و گلشاه‌های پیچ در پیچ، بته‌های کوچک و بزرگ و گونه‌های مختلف ترنج و سرترنج در شیوه‌هایی متفاوت، در کنار ده‌ها نقش دیگر، از مهمترین آرایه‌های کاربردی و شناخته شده‌ای است که در آرایش و خلق آثار مورد نظر از آنها بهره برده شده است. دوران پژوهش صوفی، نقطه عطف و برگ زرین هنرمندان ایران در شاخه‌های مختلف هنرهای تزئینی است و از آنجاییکه برخی از هنرها نظیر نگارگری، قالیبافی، نقاشی و حتی خوشنویسی در این دوره با اقبال بیشتر شاهان صفوی مواجه گشت، همواره هنرمندان این عرصه‌ها بر مسند ریاست کتابخانه سلطنتی قرار می‌گرفتند که نقطه اوج تصمیم‌گیری و سمت و سوی هنر، در آن عصر پر فراخ بود. شاید به همین دلیل است که بین آثار هنرمندان آن عصر، پیوستگی و اشتراک بین نقوش و طرح‌ها، و حتی رنگ‌آمیزی‌ها چنان است که گاه تشخیص تخصص و گرایش اصلی و هنری خالق آن سخت می‌نماید. تأثیر عمیق چنین رویدادی از اوایل قرن دهم هجری در شاخه‌های مختلف هنرهای تزئینی، بویژه موارد برشمرده در سطور قبل به گونه‌ای بود که با اوج و فرودهایی، همچنان تا این زمان ادامه یافته و اشتراکات بسیاری در دستمایه‌های کاری و تخصصی هنرمندان مختلف هنرهای تزئینی مشاهده می‌گردد. البته باید با این نکته نیز توجه نمود که علی‌رغم اشتراکات بسیار، تمایز و تشخیص آثار هنرمندان خاص، برجسته و صاحب سبک، از همان عصر پر شکوه و صوری تاکنون فصل جداگانه‌ای در تاریخ هنرهای تزئینی ایران بوده است.

کتاب حاضر، از مجموعه کارهای هنرمند گرامی جناب آقای سید محمد باهنر است که تاکنون نمونه‌های متعددی از طرح‌ها و ایده‌های او در قالب کتاب برای استفاده در هنرهای مختلف تزئینی توسط همین ناشر منتشر و با استقبال خوب علاقه‌مندان مواجه بوده است. علاوه بر جنبه‌های آموزشی، اغلب آثار ارایه شده به جهت شیوه اجرا و قالب بصری‌های مناسب، آماده اجرا یا جانمایی در ابعاد مختلف و استفاده کاربردی در شاخه‌های متعدد هنرهای تزئینی است. از جلد سازی و کتاف، تا برگه‌های تذهیب و خوشنویسی و ... همگی می‌توانند کاربردی مستقل برای هریک از طرح‌های ارایه شده باشند؛ هرچند که ممکن است به تناسب، نیاز به افزوده‌ها و تغییراتی در اجزا و اجرا گردد. به نظر نگارنده، تعداد قابل توجهی از نمونه‌های ارایه شده در این کتاب به جهت غنا و سادگی در ترسیم، از هماهنگی مناسب و جالب توجهی برای علاقه‌مندان به طراحی نقشه‌های فرش و همچنین به آثار برخوردارند و به همین دلیل برای این منظور، بیشتر پیشنهاد می‌گردند.

اما علیرغم تمام اشتراکاتی که در این طرح‌ها وجود داشته و بر آن تأکید گردید، متذکر می‌گردم که رنگ‌آمیزی، فصل بزرگ افتراق در تمام هنرهای اشاره شده می‌باشد. در دوره معاصر، دنیای رنگ در شاخه‌های مختلف هنرهای تزئینی ایران کمتر مورد توجه هنرمندان قرار گرفته و شاید استمرار تدریجی این اتفاق، برای هنرهای تزئینی ایران نتایج ناخوشایندی به دنبال داشته باشد. این موضوع در برخی حوزه‌ها نظیر طراحی فرش، می‌تواند آسیب‌های جدی بر پیکره این هنر وارد نماید. در خاتمه فقط به ذکر این موضوع بسنده می‌گردد که در این زمان، بیش از طرح و نقش، موضوع رنگ از پُر دغدغه‌ترین مسایل حوزه هنرهای تزئینی ایران است که حتی در سطوح دانشگاهی به ندرت و شاید به هیچ وجه به اهمیت آن اعتنا نگردیده و دلیل اصلی آن، قیاس و ملزم نمودن هنرجویان و علاقه‌مندان به منابع غربی است. اگرچه در برخی از طرح‌ها، نقوش و ایده‌های تحقق یافته، مابین آثاری از هنرهای تزئینی شرق و غرب ارتباط جالب توجهی وجود دارد، اما دنیای رنگ در این میان مستثنی است و لزوم تألیف و توجه به منابع کاربردی، هر روز بیش از قبل احساس می‌گردد.